

การร้องทุกข์

ตามกฎหมายระเบียบข้าราชการพลเรือน

พ.ศ. ๒๕๕๐

ค่านิยมสร้างสรรค์
ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
“...วิสัยทัศน์ดี มีคุณธรรม น้อมนำความพอเพียง”

เอกสารความรู้ สดร.

ลำดับที่ ๘/ ปีงบประมาณ ๒๕๕๖

สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

สถาบันดำรงราชานุภาพ

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๒๒๑๕๙๕๘ <http://www.stabundamrong.go.th>

การร้องทุกข์ตามกฎหมาย

ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

เอกสารความรู้ สตร.
ลำดับที่ ๘ / ปีงบประมาณ ๒๕๕๖
สถาบันดำรงราชานุภาพ
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

คำนำ

สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำ “เอกสารความรู้ สดร.” ฉบับที่ ๘/ปีงบประมาณ ๒๕๕๖ เรื่อง “การร้องทุกข์ตามกฎหมายระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑” โดย น.ส.นุชนาถ ประทีปธีรานันต์ นิตกร ชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานวินัย ส่งเสริมสมรรถภาพข้าราชการและคุ้มครองจริยธรรม กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานต่อไป

เอกสารความรู้ สดร. ฉบับนี้ นำลงเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของสถาบันดำรงราชานุภาพ (www.stabundamrong.go.th) ด้วย

สถาบันดำรงราชานุภาพ
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

การร้องทุกข์ตามกฎหมาย ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๕๑

นุชนาถ ประทีปธีรานันต์*

หลักการ

การบริหารงานบุคคลเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารงานบุคคลต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผน ธรรมเนียม นโยบาย หรือมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งบุคคลมีหน้าที่ราชการจะต้องปฏิบัติให้ประสานสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ โดยจะต้องมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือแนวทางปฏิบัติที่กำหนดไว้ให้ปฏิบัติตามหลักการบริหารงานบุคคลที่ดี จะต้องยึดหลักประกันของข้าราชการ ๒ ประการ คือ หลักประกันตามระบบคุณธรรม (Merit System) และหลักประกันด้านกฎหมาย ดังนี้

๑. หลักประกันตามระบบคุณธรรม เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานที่ให้ความคุ้มครองและความเป็นธรรมแก่บุคคลที่ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ หลักของระบบคุณธรรมมีหลักการที่สำคัญ ๔ ประการ^๒ ได้แก่

* นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานวินัย ส่งเสริมสมรรถภาพข้าราชการและคุ้มครองจริยธรรม กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

^๒ เกตินี หงสนันท์. (ม.ป.ป.) วัฒนาการของระบบราชการไทย. หน้า ๑๐ อ้างถึงในสุชาติพิทย์ นาคา บดี. (๒๕๓๖) การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ ข้าราชการพลเรือน. หน้า ๑๖-๑๗.

๖ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบอบกษัตริย์รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑

๑) หลักความเสมอภาค (Equality of opportunity) คือ การเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปที่มีคุณสมบัติครบตามประกาศเข้าสอบแข่งขัน เพื่อทำการคัดเลือกโดยเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ศาสนา เพศ แต่อย่างใด และกำหนดแนวทางการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการปฏิบัติงานชนิดเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันจะได้รับค่าตอบแทน เท่าเทียมกัน

๒) หลักความสามารถ (Competence) เป็นหลักในการ พิจารณาความรู้ ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานเป็นสำคัญ โดยคัดเลือก และสรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งให้เข้ามา รับราชการ และสนับสนุนให้มีการเลื่อนเงินเดือน เลื่อนตำแหน่งความสามารถ ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการเพื่อความก้าวหน้าต่อไป

๓) หลักความมั่นคง (Security of tenure) เป็นหลักประกัน ความมั่นคงแก่ข้าราชการ เพื่อให้ข้าราชการมีขวัญและกำลังใจที่ดี และ ตราบใดที่ข้าราชการยังมีความรู้ ความสามารถปฏิบัติราชการเป็นประโยชน์ ต่อชาติ ก็จะไม่ถูกให้ออกจากราชการไม่ว่าเหตุผลส่วนตัวหรือเหตุผล ทางการเมือง นอกจากนี้ ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับเวลาการปฏิบัติราชการ การเกษียณอายุราชการ และสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อให้ข้าราชการมีความมั่นคง และมั่นใจในการประกอบอาชีพ

๔) หลักความเป็นกลางทางการเมือง (Political Neutrality) เพื่อให้ข้าราชการปฏิบัติงานโดยไม่ต้องกังวลถึงอำนาจทางการเมืองที่จะเข้า มาแทรกแซง และป้องกันการใช้ตำแหน่งหน้าที่ราชการเพื่อประโยชน์ใน ทางการเมือง

๒. หลักประกันด้านกฎหมาย

หลักประกันความมั่นคงและความเป็นธรรมในสถานภาพของข้าราชการ เพื่อให้ข้าราชการมีความมั่นใจในการปฏิบัติราชการว่าจะไม่ถูกกลั่นแกล้ง หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ หรือถูกสั่งลงโทษโดยไม่ชอบธรรม ดังนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๕๑ จึงได้กำหนดหลักประกันตามกฎหมายให้แก่ราชการ ดังนี้

๑) การอุทธรณ์^๓ หมายถึง การที่ผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการตามกรณีที่กฎหมายกำหนด ร้องขอความเป็นธรรมจากองค์กรผู้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ให้ยกเรื่องของตนขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อให้เป็นไปในทางที่เป็นคุณแก่ตน

๒) การร้องทุกข์^๔ (Grievance) เป็นวิธีการอย่างหนึ่งของกระบวนการพนักงานสัมพันธ์ (Employee relations process) ในระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะให้ข้าราชการมีทางร้องขอให้แก้ไข หรือแก้ไขความคับข้องใจในการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาต่อตน

การร้องทุกข์มีวัตถุประสงค์ทางหลักการดังนี้

(๑) เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาสามารถขอให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนแก้ไขหรือชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติของ

^๓ สำนักงาน ก.พ. (๒๕๕๔) รายงานการติดตามการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยอุทธรณ์และคำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของ ก.พ.ค. หน้า ๒๒.

^๔ ประวิณ ณ นคร. (๒๕๕๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๕๑ พร้อมด้วยสรุปสาระสำคัญและอธิบายรายมาตรา. หน้า ๑๖๒-๑๖๓

๘ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบับังคิราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

คนที่เป็นเหตุให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาารู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือเกิดความคับข้องใจ อันจะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งในองค์การได้

(๒) เพื่อให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้รับทราบความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือความคับข้องใจของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา อันเกิดจากการปฏิบัติของตนและมีโอกาสชี้แจงทำความเข้าใจ หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขเกี่ยวกับการปฏิบัติของตนได้อย่างเหมาะสม

(๓) เพื่อให้ข้าราชการมีทางระบายอารมณ์ และไม่ไปแสดงออกในทางที่ไม่ถูกไม่ควร

(๔) เพื่อให้มีกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยถูกต้อง เป็นธรรม และเหมาะสม

(๕) เพื่อเสริมให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมในการบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติราชการในระยะยาว

การร้องทุกข์ เป็นหลักประกันในด้านกฎหมายของข้าราชการที่ให้สิทธิในการแสวงหาความเป็นธรรมเพื่อป้องกันตนเองให้อยู่ในอาชีพราชการได้อย่างมีความสุข และมีความมั่นคง

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้บัญญัติเรื่องร้องทุกข์ไว้ในหมวด ๑๐ ตั้งแต่มาตรา ๑๒๒ ถึงมาตรา ๑๒๕ (และบทเฉพาะกาลมาตรา ๑๓๕ และมาตรา ๑๓๖) แยกต่างหากจากเรื่องการอุทธรณ์ ซึ่งอยู่ในหมวด ๙ โดยบัญญัติเป็นหลักการไว้ว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดมีความคับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และเป็นกรณีที่ไม่อาจอุทธรณ์ตามหมวด ๙ ได้ ผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในหมวด ๑๐

นอกจากนั้น กฎหมายยังกำหนดว่าการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค. ซึ่งได้แก่ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์ และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๕๕๑ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์ และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒ และกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์ และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๖

ความหมายของการร้องทุกข์

การร้องทุกข์^๔ หมายถึง การที่ข้าราชการพลเรือนสามัญร้องขอความเป็นธรรม เนื่องจากเห็นว่า ผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติต่อตนโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ปฏิบัติต่อตนให้ถูกต้อง ทำให้เกิดความคับข้องใจ และประสงค์จะให้มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนโดยเร็ว

ผู้มีสิทธิร้องทุกข์

ผู้มีสิทธิร้องทุกข์ คือ ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ที่มีความคับข้องใจจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชา โดยไม่ประสงค์จะปรึกษาหารือกับผู้บังคับบัญชา หรือได้ปรึกษาหารือแล้วไม่ได้รับคำชี้แจง หรือได้รับคำชี้แจงแล้วไม่เป็นที่พอใจ ผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ได้

เหตุแห่งการร้องทุกข์

การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชา ซึ่งทำให้เกิดความคับข้องใจอันเป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ ต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้^๖

^๔ สำนักงาน ก.พ. (๒๕๕๔) รายงานการติดตามการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยอุทธรณ์และคำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของ ก.พ.ค. หน้า ๔๔.

^๖ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒, ข้อ ๓. ยกเลิกข้อความในข้อ ๗ ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๕๕๑

๑๐ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบับทศวรรษการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

(๑) ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติอื่นใดโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบ ขั้นตอน หรือวิธีการ อันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้าง ขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดขึ้นเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(๒) ไม่มอบหมายงานให้ปฏิบัติ

(๓) ประวิงเวลา หรือห่วงงหนี้ยการดำเนินการบางเรื่องอันเป็นเหตุให้เสียสิทธิ หรือไม่ได้รับสิทธิประโยชน์อันพึงมีพึงได้ในเวลาอันสมควร

(๔) ไม่เป็นไปตาม หรือขัดกับระบบคุณธรรม ตามมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๕๑

ผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์

ผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์ ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป และคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม มีรายละเอียดดังนี้

๑) ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป^๗

(๑) กรณีที่เหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดจากผู้บังคับบัญชาในราชการบริหารส่วนภูมิภาคที่ต่ำกว่าผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ร้องทุกข์ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์

^๗ กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๒๐.

(๒) กรณีที่เหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดจากผู้บังคับบัญชาในราชการบริหารส่วนกลางที่ต่ำกว่าอธิบดี ให้ร้องทุกข์ต่ออธิบดี และให้อธิบดีเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์

(๓) กรณีที่เหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรืออธิบดี ให้ร้องทุกข์ต่อปลัดกระทรวง ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้ร้องทุกข์ และให้ปลัดกระทรวงเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์

๒) คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

กรณีที่เหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดจากหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือรับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีหรือต่อรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง รัฐมนตรีเจ้าสังกัด หรือนายกรัฐมนตรี ให้ร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.)^{๘๘}

วิธีการร้องทุกข์

การร้องทุกข์ให้ร้องได้สำหรับตนเองเท่านั้น จะร้องทุกข์สำหรับผู้อื่นไม่ได้^{๘๙}

การร้องทุกข์แทน ผู้มีสิทธิร้องทุกข์จะมอบหมายให้บุคคลอื่นร้องทุกข์แทนได้ ในกรณีมีเหตุจำเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้^{๙๐}

(1) เจ็บป่วยจนไม่สามารถร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง

(2) อยู่ในต่างประเทศและคาดหมายได้ว่าไม่อาจร้องทุกข์ได้ทันภายในเวลาที่กำหนด

^{๘๘} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๓๑.

^{๘๙} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๘.

^{๙๐} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๑๐.

๑๒ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบอบกษัตริย์การพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

(3) มีเหตุจำเป็นเป็นอย่างอื่นที่ผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นสมควร การมอบหมายต้องทำเป็นหนังสือ จะต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้มีสิทธิร้องทุกข์ พร้อมทั้งหลักฐานแสดงเหตุจำเป็นข้างต้น ถ้าไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ให้พิมพ์ลายนิ้วมือ โดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรองอย่างน้อยสองคน

สาระสำคัญของคำร้องทุกข์

๑) คำร้องทุกข์ต้องทำเป็นหนังสือโดยใช้ถ้อยคำสุภาพ และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ ดังนี้^{๑๑}

(๑) ชื่อ ตำแหน่ง สังกัด และที่อยู่สำหรับการติดต่อเกี่ยวกับการร้องทุกข์ของผู้ร้องทุกข์

(๒) การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์

(๓) ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ผู้ร้องทุกข์เห็นว่าเป็นปัญหาของเรื่องร้องทุกข์

(๔) คำขอของผู้ร้องทุกข์

(๕) ลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ หรือผู้ได้รับมอบหมายให้ร้องทุกข์

แทน

๒) ต้องทำสำเนาคำร้องทุกข์และหลักฐานที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ร้องทุกข์รับรองสำเนาถูกต้อง ๑ ชุด แนบพร้อมคำร้องทุกข์ด้วย กรณีที่ไม่อาจแนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้ เพราะพยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่น หรือเพราะเหตุอื่นใด ให้ระบุเหตุที่ไม่อาจแนบพยานหลักฐานไว้ด้วย^{๑๒}

^{๑๑} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๘.

^{๑๒} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๙.

๓) กรณีที่มีความจำเป็นต้องมอบหมายให้บุคคลอื่นร้องทุกข์แทน หรือกรณีที่มีการแต่งตั้งนายความ หรือบุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะ ดำเนินการแทนในขั้นตอนใด ๆ ในกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ ต้องแนบหลักฐานการมอบหมายหรือหลักฐานการแต่งตั้ง พร้อมคำร้องทุกข์หรือจะยื่นในภายหลังก่อนการดำเนินการในขั้นตอนนั้น^{๑๓}

การยื่นคำร้องทุกข์

คำร้องทุกข์ต้องทำเป็นหนังสือ และยื่นคำร้องทุกข์ดังนี้

(๑) กรณีร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป ให้ยื่นคำร้องทุกข์ผ่านผู้บังคับบัญชาหรือผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ โดยยื่นต่อพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ (เจ้าหน้าที่งานสารบรรณ) หรือจะส่งคำร้องทุกข์ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ และให้ถือว่าวันที่ยื่นคำร้องทุกข์ต่อพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ หรือวันที่ทำการไปรษณีย์ต้นทางประทับตรารับที่ซองหนังสือร้องทุกข์แล้วแต่กรณี เป็นวันยื่นคำร้องทุกข์^{๑๔}

(๒) กรณีร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค. ให้ยื่นคำร้องทุกข์ต่อพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ที่สำนักงาน ก.พ. หรือจะส่งคำร้องทุกข์ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ คำร้องทุกข์ที่ยื่นที่สำนักงาน ก.พ. พนักงานผู้รับคำร้องทุกข์จะออกใบรับคำร้องทุกข์และลงทะเบียนรับคำร้องทุกข์ไว้เป็นหลักฐานในวันที่รับคำร้องทุกข์ตามระเบียบว่าด้วยงานสารบรรณ และให้ถือว่าวันที่รับคำร้องทุกข์ตามหลักฐานดังกล่าวเป็นวันยื่นคำร้องทุกข์^{๑๕}

^{๑๓} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๑๑.

^{๑๔} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๒๑.

^{๑๕} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๑๒.

๑๔ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบับบทราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

อายุความในการร้องทุกข์

การร้องทุกข์ต้องยื่นต่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์^{๑๖}

การนับวันทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์

การนับวันทราบหรือถือว่าทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์ ถือเป็นปฏิบัติ ดังนี้^{๑๗}

(๑) กรณีที่เหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดจากการที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งเป็นหนังสือ ให้ถือว่าวันที่ผู้มีสิทธิร้องทุกข์ลงลายมือชื่อรับทราบคำสั่งเป็นวันทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์

(๒) กรณีที่ไม่มีการลงลายมือชื่อรับทราบคำสั่งตาม (๑) แต่มีการแจ้งคำสั่งให้ทราบพร้อมสำเนาคำสั่ง และทำบันทึก วัน เดือน ปี สถานที่ที่แจ้ง โดยลงลายมือชื่อผู้แจ้ง พร้อมทั้งพยานรู้เห็นไว้เป็นหลักฐานแล้ว ให้ถือวันที่แจ้งนับเป็นวันทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์

(๓) กรณีที่เมื่ออาจแจ้งคำสั่งตาม (๒) และได้แจ้งเป็นหนังสือส่งสำเนาคำสั่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ณ ที่อยู่ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ ให้ส่งสำเนาคำสั่งไป ๒ ฉบับ เพื่อให้เก็บไว้เป็นหลักฐาน ๑ ฉบับ และให้ลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปีที่รับทราบคำสั่ง แล้วส่งกลับคืนเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน ๑ ฉบับ กรณีเช่นนี้เมื่อล่วงพ้น ๓๐ วัน นับแต่วันที่ปรากฏในใบตอบรับทางไปรษณีย์ลงทะเบียนว่า มีผู้รับแล้ว แม้ยังไม่ได้รับสำเนา

^{๑๖} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๘.

^{๑๗} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๑๓.

คำสั่งฉบับที่ให้ลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปีที่รับทราบคำสั่งกลับคืนมาก็ให้ถือว่าผู้มีสิทธิร้องทุกข์ได้รับทราบคำสั่งอันเป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์แล้ว

(๔) กรณีที่เหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของผู้บังคับบัญชา โดยไม่มีคำสั่งเป็นหนังสือ ให้ถือว่าวันที่มีหลักฐานยืนยันว่าผู้มีสิทธิร้องทุกข์รับทราบ หรือควรรับทราบคำสั่งที่ไม่เป็นหนังสือ นั้น เป็นวันทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์

(๕) กรณีที่เหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดจากการปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติของผู้บังคับบัญชา โดยไม่ได้มีคำสั่งอย่างใด ให้ถือว่าวันที่ผู้ร้องทุกข์ควรได้ทราบถึงการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาดังกล่าว เป็นวันทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์

สิทธิของผู้ร้องทุกข์

กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ร้องทุกข์ไว้หลายกรณี ดังนี้

๑) มอบหมายให้บุคคลอื่นร้องทุกข์แทนได้ในกรณีมีเหตุจำเป็น โดยทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้มีสิทธิร้องทุกข์ และหลักฐานแสดงเหตุจำเป็น^{๑๔}

๒) แต่งตั้งทนายความหรือบุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนตนในกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ขั้นตอนใด ๆ ได้ โดยทำเป็นหนังสือแต่งตั้งพร้อมแนบหลักฐานแสดงตนของทนายความหรือบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งมาพร้อมกับคำร้องทุกข์ หรือจะยื่นในภายหลังก่อนการดำเนินการในขั้นตอนนั้น ๆ^{๑๕}

^{๑๔} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๑๐.

^{๑๕} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๑๑.

๑๖ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบับทศวรรษการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

๓) กรณีผู้ร้องทุกข์ประสงค์จะแถลงการณ์ด้วยวาจาในชั้นพิจารณาของผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ ให้แสดงความประสงค์ไว้ในคำร้องทุกข์ด้วย หรือจะทำเป็นหนังสือต่างหากก็ได้แต่ต้องยื่นหนังสือก่อนที่ผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์เริ่มพิจารณา^{๒๐}

๔) การคัดค้านผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ ถ้าผู้นั้นมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้^{๒๑}

(๑) เป็นผู้บังคับบัญชาเป็นเหตุให้เกิดความคับข้องใจ หรือเป็นผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาดังกล่าว

(๒) มีส่วนได้เสียในเรื่องที่ร้องทุกข์

(๓) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ร้องทุกข์

(๔) มีความเกี่ยวพันทางเครือญาติหรือทางสมรสกับบุคคลตาม

(๑) (๒) หรือ (๓) อันอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ร้องทุกข์

วิธีการคัดค้านและการพิจารณาคำคัดค้านผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์

กรณีคัดค้านกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

กรณีคัดค้านกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธาน ก.พ.ค.ภายใน ๗ วัน นับแต่วันรับทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ โดยแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการคัดค้านไว้ในหนังสือคัดค้านว่า จะทำให้การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ไม่ได้รับความจริงและความยุติธรรมอย่างไรด้วย^{๒๒}

^{๒๐} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๙ วรรคท้าย.

^{๒๑} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๘.

^{๒๒} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๘ วรรคสอง.

ให้ประธาน ก.พ.ค.แจ้งกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ถูกคัดค้านของการปฏิบัติหน้าที่ไว้จนกว่าประธาน ก.พ.ค.จะได้ชี้ขาดในเรื่องการคัดค้านนั้นแล้ว^{๒๓}

ให้ประธาน ก.พ.ค.พิจารณาจากคำคัดค้านและบันทึกชี้แจงของกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ผู้ถูกคัดค้าน หากประธาน ก.พ.ค.เห็นว่ามิได้เป็นไปตามคำคัดค้านและมีเหตุผลสมควรที่จะให้ผู้ถูกคัดค้านปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ให้นำเรื่องเสนอที่ประชุมคณะกรรมการ ก.พ.ค.เพื่อพิจารณา ถ้าที่ประชุมมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของกรรมการที่ไม่ถูกคัดค้านก็ให้กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ มติดังกล่าวให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ แล้วให้เป็นที่สุด^{๒๔}

กรณีที่ประธาน ก.พ.ค.เห็นว่าคำคัดค้านฟังขึ้น หรือมีเหตุผลพอที่จะฟังได้ว่าหากให้ผู้ถูกคัดค้านปฏิบัติหน้าที่ต่อไป อาจทำให้การพิจารณาไม่มีความจริงและความยุติธรรม ให้มีคำสั่งให้ผู้ถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เรื่องนั้น แล้วแจ้งให้ผู้คัดค้านทราบด้วย^{๒๕}

การถอนตัวของกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

เมื่อกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ผู้ใดเห็นว่า ตนมีอันอาจถูกคัดค้านได้ตามข้อ ๔๐ หรือเห็นว่ามีเหตุอื่นที่อาจจะมีการกล่าวอ้างในภายหลังได้ว่าตนไม่อยู่ในฐานะที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรม ให้แจ้งต่อประธาน ก.พ.ค.และถอนตัวจากการพิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์^{๒๖}

^{๒๓} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๘ วรรคหนึ่ง.

^{๒๔} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๙ วรรคสอง.

^{๒๕} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๘ วรรคสาม.

^{๒๖} กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๖๐

๑๘ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบับนทราชกรทลวรอน พ.ศ. ๒๕๕๑

การที่กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ผู้ถูกคัดค้านที่ถูกสั่งให้งดการปฏิบัติหน้าที่หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ถูกสั่งให้ถอนตัวเพราะมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านนั้น ย่อมไม่กระทบถึงการกระทำใด ๆ ที่ได้กระทำไปแล้ว แม้ว่าจะได้ดำเนินการหลังจากที่มีการยื่นคำคัดค้าน^{๒๗}

กรณีคัดค้านผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์

กรณีที่ผู้ร้องทุกข์คัดค้านผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ร้องทุกข์เหนือผู้ถูกคัดค้านเป็นผู้พิจารณาคำคัดค้าน ถ้าเห็นว่าคำคัดค้านไม่มีเหตุผลก็ให้มีคำสั่งยกคำคัดค้าน คำสั่งดังกล่าวให้เป็นที่สุด และแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ถ้าเห็นว่าคำคัดค้านมีเหตุผลรับฟังได้ให้แจ้งให้ผู้ถูกคัดค้านกับผู้ร้องทุกข์ทราบ^{๒๘}

กรณีที่ปลัดกระทรวงเป็นผู้ถูกคัดค้าน ให้ส่งคำคัดค้านไปที่เลขาธิการ ก.พ. ในฐานะเลขาธิการ ก.พ.ค. และให้ ก.พ.ค. เป็นผู้พิจารณาคำคัดค้าน ถ้าเห็นว่าคำคัดค้านไม่มีเหตุผลก็ให้มีคำสั่งยกคำคัดค้าน คำสั่งดังกล่าวให้เป็นที่สุด และแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ถ้าเห็นว่าคำคัดค้านมีเหตุผลรับฟังได้ให้แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์ทราบและแนะนำผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ให้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำหน้าที่พิจารณาเรื่องร้องทุกข์^{๒๙}

การพิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์ของผู้บังคับบัญชา

๑) การดำเนินการของผู้บังคับบัญชา

(๑) กรณีเป็นผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์

^{๒๗} กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๕๕๑, ข้อ ๖๑

^{๒๘} กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๕๕๑, ข้อ ๒๘.

^{๒๙} กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๕๕๑, ข้อ ๒๙.

การร้องทุกข์ตามกฎหมาย ๑๙
ระเบียบบริหารราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

เมื่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ได้รับคำร้องทุกข์แล้ว ต้องมีหนังสือแจ้ง พร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องทุกข์ให้ผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ทราบโดยเร็ว และให้ผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์นั้นส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง และคำชี้แจงของตน (ถ้ามี) ให้ผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ประกอบการพิจารณาภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือร้องทุกข์^{๓๐}

(๒) กรณีเป็นผู้บังคับบัญชาหรือผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์

เมื่อผู้บังคับบัญชาได้รับคำร้องทุกข์ ให้ผู้บังคับบัญชานั้นส่งคำร้องทุกข์ พร้อมทั้งสำเนาต่อไปยังผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ภายใน ๓ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือร้องทุกข์ หรือผู้บังคับบัญชาผู้เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ได้รับคำร้องทุกข์จากผู้ร้องทุกข์หรือจากผู้บังคับบัญชาดังกล่าวข้างต้น ให้จัดส่งคำร้องทุกข์ พร้อมทั้งสำเนาและเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง และคำชี้แจงของตน (ถ้ามี) ไปยังผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือร้องทุกข์^{๓๑}

๒) การพิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์

(๑) เมื่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ได้รับคำร้องทุกข์ และคำชี้แจงของผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์แล้ว ให้พิจารณาจากเรื่องราวการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อผู้ร้องทุกข์ของผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ ในกรณีที่จำเป็นและสมควร อาจจะขอ

^{๓๐} กฏ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๒๒ วรรคหนึ่ง.

^{๓๑} กฏ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๒๒ วรรค สอง และวรรคท้าย.

๒๐ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบอบกษัตริย์การพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม รวมทั้งขอให้หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ ห้างหุ้นส่วน บริษัท ชำราชการ หรือ บุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาได้^{๓๒}

(๒) การแถลงการณ์ด้วยวาจาในกรณีที่มีผู้ร้องทุกข์ขอแถลงการณ์ ด้วยวาจา หากเห็นว่าการแถลงการณ์ด้วยวาจาไม่จำเป็นแก่การพิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ จะไม่ให้แถลงการณ์ด้วยวาจาก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุผล ไว้ด้วย แต่ถ้าंनीให้ผู้ร้องทุกข์มาแถลงการณ์ด้วยวาจา ต้องแจ้งให้ผู้บังคับ บัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ทราบด้วยว่า ถ้าประสงค์จะแถลงแก้ก็ให้ มาแถลง หรือจะมอบหมายเป็นหนังสือให้ข้าราชการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้แทน มาแถลงแก้ด้วยวาจาในการพิจารณาครั้งนั้นได้ โดยแจ้งล่วงหน้าตามควรแก่ กรณีและเพื่อประโยชน์ในการแถลงแก้ให้ผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการ ร้องทุกข์หรือผู้แทน (ถ้ามี) เข้าฟังการแถลงการณ์ด้วยวาจาของผู้ร้องทุกข์ ได้^{๓๓}

(๓) การคัดค้านผู้บังคับบัญชา ในกรณีที่มีการคัดค้านผู้บังคับ บัญชาที่มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ ให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ร้องทุกข์เหนือ ผู้ถูกคัดค้านเป็นผู้พิจารณาคำคัดค้าน ถ้าเห็นว่าคำคัดค้านไม่มีเหตุผล ก็ให้มีคำสั่งยกคำคัดค้าน คำสั่งดังกล่าวให้เป็นที่สุด และแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้อง ทราบเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ถ้าเห็นว่ามีเหตุผลรับฟังได้ให้แจ้งให้ผู้ถูก คัดค้านกับผู้ร้องทุกข์ทราบ และให้ผู้พิจารณาคำคัดค้านเป็นผู้มีอำนาจ วินิจฉัยร้องทุกข์แทน ถ้าเป็นกรณีที่ปลัดกระทรวงเป็นผู้ถูกคัดค้านให้ ส่งคำคัดค้านไปที่เลขาธิการ ก.พ.ในฐานะเลขานุการ ก.พ.ค.และ ก.พ.ค.

^{๓๒} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๒๓ วรรคหนึ่ง.

^{๓๓} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๒๓ วรรค สองและวรรคท้าย

เป็นผู้พิจารณาคำคัดค้าน ถ้าเห็นว่าไม่มีเหตุผลให้มีคำสั่งยกคำคัดค้าน คำสั่งให้เป็นที่สุดและแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ถ้าเห็นว่าคำคัดค้านมีเหตุผลรับฟังได้ให้แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์ทราบ และแนะนำผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ให้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำหน้าที่พิจารณาเรื่องร้องทุกข์ ประกอบด้วยผู้แทนผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์หนึ่งคน ผู้แทนผู้ร้องทุกข์หนึ่งคน ผู้แทนผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์หนึ่งคน และเลขาธิการ ก.พ.ตั้งข้าราชการสำนักงาน ก.พ. หนึ่งคน ร่วมเป็นกรรมการด้วย และกรรมการดังกล่าวประชุมเลือกกันเอง คนหนึ่ง เป็นประธานกรรมการ โดยมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัดเป็นเลขานุการและจะให้มีผู้ช่วยเลขานุการก็ได้ เมื่อคณะกรรมการพิจารณา มีมติประการใด ให้เสนอต่อปลัดกระทรวงผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยตามที่เห็นสมควร^{๓๔}

(๔) ระยะเวลาพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ต้องพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันได้รับคำร้องทุกข์ เว้นแต่มีความจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเวลาดังกล่าว ให้ขยายเวลาได้อีกไม่เกิน ๓๐ วัน โดยบันทึกแสดงเหตุผลความจำเป็นที่ต้องขยายเวลาไว้ด้วย หากได้ขยายเวลาแล้วการพิจารณาก็ยังไม่แล้วเสร็จ ให้ขยายเวลาพิจารณาได้อีกไม่เกิน ๓๐ วัน และให้กำหนดมาตรการที่จะทำให้การพิจารณาแล้วเสร็จโดยเร็ว และบันทึกไว้เป็นหลักฐานแล้วส่งหลักฐานดังกล่าวไปยังผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปของผู้ร้องทุกข์ภายใน ๑๐ วัน นับแต่วันที่ครบกำหนดขยายเวลา เพื่อที่ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปจะได้ติดตามแนะนำและชี้แจงให้การ

^{๓๔} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๒๘ และข้อ ๒๙.

๒๒ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบอบกษัตริย์การพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

พิจารณาแล้วเสร็จโดยเร็ว แต่ถ้าปลัดกระทรวงเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์ให้ส่งหลักฐานดังกล่าวไปยังเลขาธิการ ก.พ.ในฐานะเลขานุการของ ก.พ.ค.เพื่อดำเนินการต่อไป^{๓๔}

(๕) อำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์และการเยียวยาความเสียหาย ในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์มีอำนาจไม่รับเรื่องร้องทุกข์ ยกคำร้องทุกข์ หรือมีคำวินิจฉัยให้แก้ไขหรือยกเลิกคำสั่งและให้เยียวยาความเสียหายให้ผู้ร้องทุกข์ หรือให้ดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมตามระเบียบที่ ก.พ.ค.กำหนด ในกรณีที่ยังไม่มีระเบียบ ก.พ.ค.เรื่องการเยียวยาความเสียหายให้ผู้ร้องทุกข์ หรือให้ดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ใช้บังคับ ให้ผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์สั่งการในเรื่องการเยียวยาและดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมไปพลางก่อนตามที่เห็นสมควร โดยนำประโยชน์ของทางราชการมาประกอบการพิจารณาด้วย และเมื่อมีระเบียบ ก.พ.ค.ในเรื่องนี้ใช้บังคับแล้ว หากการดำเนินการตามที่ได้สั่งการไปนั้นมีมาตรฐานต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบ ก.พ.ค.ก็ให้ดำเนินการเพิ่มเติมให้ครบถ้วนเท่าที่ทำได้ และให้ถือว่าเป็นการเยียวยา หรือดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมตามระเบียบ ก.พ.ค.แล้ว^{๓๖}

(๖) การบังคับตามคำวินิจฉัยร้องทุกข์ ซึ่งผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยในโอกาสแรกที่

^{๓๔}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม, ข้อ ๒๔

^{๓๖}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๒๕ วรรคหนึ่ง และข้อ ๒๖.

ทำได้ และเมื่อได้ดำเนินการตามคำวินิจฉัยแล้วให้แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์ทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว^{๓๗}

(๗) ผลคำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ คำวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ให้เป็นที่สุด ในกรณีและผู้ร้องทุกข์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองชั้นต้น ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองต่อไปได้^{๓๘}

(๘) การรายงานเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบพิทักษ์ระบบคุณธรรมต่อไป เมื่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ได้พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์เสร็จสิ้นลงแล้ว ให้รายงานผลการดำเนินการตามคำวินิจฉัยพร้อมทั้งสำเนาคำวินิจฉัยไปยัง ก.พ.ค.ภายใน ๑๕ วัน นับแต่ได้รับแจ้งผลการดำเนินการตามคำวินิจฉัยนั้นแล้ว^{๓๙}

การพิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์ของ ก.พ.ค.

การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของ ก.พ.ค.จะพิจารณาวินิจฉัยเอง หรือจะตั้งกรรมการ ก.พ.ค.คนหนึ่ง หรือจะตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ก็ได้ โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ และในการปฏิบัติหน้าที่ให้กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา โดยมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๑๑๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๓๗} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๒๕ วรรคสอง.

^{๓๘} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๒๕ วรรคท้าย.

^{๓๙} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๓๐.

๒๔ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบับน้กัรราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

๑) การดำเนินการของพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ ซึ่งการร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค.ที่ผู้ร้องทุกข์ได้ยื่นคำร้องทุกข์ต่อพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ที่สำนักงาน ก.พ. โดยพนักงานผู้รับคำขอร้องทุกข์ต้องลงทะเบียนเรื่องร้องทุกข์ในสารบบ และตรวจคำร้องทุกข์ในเบื้องต้น ดังนี้^{๔๐}

(๑) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่มีการดำเนินการโดยถูกต้องตาม หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้เสนอคำร้องทุกข์ต่อประธาน ก.พ.ค.เพื่อพิจารณา ดำเนินการต่อไป

(๒) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่มีการดำเนินการโดยไม่สมบูรณ์ ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ให้พนักงานผู้รับคำร้องทุกข์แนะนำให้ ผู้ร้องทุกข์แก้ไขให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด

(๓) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องที่ไม่อยู่ในอำนาจของ ก.พ.ค.ที่จะรับไว้ พิจารณาได้ หรือเป็นกรณีตาม (๒) แต่ผู้ร้องทุกข์ได้แก้ไขภายในเวลาที่กำหนด ให้บันทึกไว้แล้วเสนอคำร้องทุกข์ดังกล่าวต่อประธาน ก.พ.ค.เพื่อพิจารณา ดำเนินการต่อไป

๒) การจ่ายสำนวน ซึ่งเมื่อประธาน ก.พ.ค.ได้รับคำร้องทุกข์แล้วให้ พิจารณาจ่ายสำนวนดังนี้

(๑) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่มีปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญ หรือ ผลการวินิจฉัยอาจกระทบต่อวิถีทางปฏิบัติราชการ หรือจะเป็นการวาง บรรทัดฐานในการปฏิบัติราชการ หรือเป็นกรณีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระบบ คุณธรรมที่ ก.พ.ค.สมควรเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยเอง ให้จ่ายสำนวนคำร้อง ทุกข์นั้นให้ ก.พ.ค.เป็นองค์คณะวินิจฉัย โดยให้ประธาน ก.พ.ค.ตั้งกรรมการ

^{๔๐} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๓๓.

ก.พ.ค.คนหนึ่งเป็นกรรมการเจ้าของสำนวน และมีพนักงานรับผิดชอบสำนวน เป็นผู้ช่วย^{๔๑}

(๒) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่เป็นกรณีทั่วไป ให้จ่ายสำนวน คำร้องทุกข์นั้นให้กรรมการ ก.พ.ค.คนหนึ่งหรือคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์คณะหนึ่งคณะใดเป็นองค์คณะวินิจฉัยก็ได้^{๔๒}

(๓) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่ไม่อาจรับไว้พิจารณาได้ ให้จ่ายสำนวนคำร้องทุกข์นั้นให้กรรมการ ก.พ.ค.คนหนึ่งเป็นกรรมการเจ้าของสำนวน หรือจะจ่ายให้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์คณะหนึ่งทำหน้าที่เป็นองค์คณะวินิจฉัยก็ได้^{๔๓}

๓) การแจ้งคำสั่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ซึ่งเมื่อได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์และได้มีการจ่ายสำนวนแล้ว ให้ประธานกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์แจ้งคำสั่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ให้ผู้ร้องทุกข์ทราบ โดยให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อและวันที่รับทราบไว้เป็นหลักฐาน แล้วมอบสำเนาคำสั่งให้ไว้หนึ่งฉบับหรือจะส่งสำเนาคำสั่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ร้องทุกข์ยังที่อยู่ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการก็ได้ และเมื่อล่วงพ้น ๑๕ วัน นับแต่วันส่งสำเนาคำสั่งดังกล่าว ให้ถือว่าผู้ร้องทุกข์ได้รับทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์แล้ว ซึ่งกรณีดังกล่าวให้ใช้บังคับกับกรณีที่กรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่งเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ด้วย^{๔๔}

^{๔๑} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๓๗.

^{๔๒} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๓๘.

^{๔๓} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๓๙.

^{๔๔} กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๓๕.

การสั่งรับหรือไม่รับคำร้องทุกข์

๑) การพิจารณาของกรรมการเจ้าของสำนวน

กรรมการเจ้าของสำนวนอาจกำหนดประเด็นให้พนักงานผู้รับผิดชอบสำนวน วิเคราะห์และพิจารณาทำความเข้าใจเสนอในเบื้องต้นประกอบการพิจารณา ขององค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณาสั่งรับหรือไม่รับคำร้องทุกข์ไว้พิจารณา ดังนี้^{๔๕}

(๑) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่มีการดำเนินการโดยถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเป็นคำร้องทุกข์ที่รับไว้พิจารณาได้ ก็ให้ องค์คณะวินิจฉัยมีคำสั่งรับคำร้องทุกข์นั้นไว้พิจารณา แล้วดำเนินการ ตามกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ต่อไป

(๒) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่ยังไม่ชัดเจนหรือที่ยังดำเนินการ โดยไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ก็ให้ส่งคำสั่งให้ผู้ร้องทุกข์ดำเนินการ แก้ไขเพิ่มเติมภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมภายใน ระยะเวลาที่กำหนด ให้เสนอองค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณามีคำวินิจฉัยต่อไป

(๓) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ห้ามรับไว้พิจารณาตามข้อ ๔๒ ก็ให้เสนอองค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณามีคำวินิจฉัยต่อไป

๑) การพิจารณาขององค์คณะวินิจฉัย

เมื่อได้รับความเห็นของกรรมการเจ้าของสำนวน ตาม (๒) หรือ (๓) ดังกล่าวข้างต้น ให้องค์คณะวินิจฉัยพิจารณามีคำวินิจฉัย ดังนี้^{๔๖}

^{๔๕}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๔๑.

^{๔๖}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, และแก้ไข เพิ่มเติม, ข้อ ๔๓.

(๑) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่รับไว้พิจารณาไม่ได้ ตามข้อ ๔๒ ก็ให้มีคำวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องทุกข์นั้นไว้พิจารณาและสั่งจำหน่ายเรื่องร้องทุกข์นั้นออกจากสารบบ หรือให้มีคำวินิจฉัยยกเลิกระบวนพิจารณาพิจารณาเรื่องร้องทุกข์นั้น และสั่งจำหน่ายเรื่องร้องทุกข์นั้นออกจากสารบบ

(๒) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่อาจรับไว้พิจารณาได้ ก็ให้มีคำสั่งให้กรรมการเจ้าของสำนวนดำเนินการตามกระบวนพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ต่อไป

กระบวนพิจารณาเรื่องร้องทุกข์

๑) การแสวงหาข้อเท็จจริงของกรรมการเจ้าของสำนวน

(๑) เมื่อได้มีการส่งรับคำร้องทุกข์ไว้พิจารณาแล้ว ให้กรรมการเจ้าของสำนวนมีคำสั่งให้คู่กรณีในการร้องทุกข์ทำคำแก้ร้องทุกข์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่งหรือภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยส่งสำเนาคำร้องทุกข์และสำเนาหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปให้ด้วย และกรรมการเจ้าของสำนวนอาจกำหนดประเด็นที่คู่กรณีในการร้องทุกข์ต้องชี้แจง หรือกำหนดให้จัดส่งพยานหลักฐานที่จำเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ไปให้ด้วยก็ได้^{๔๗}

(๒) คู่กรณีในการร้องทุกข์ต้องทำแก้คำร้องทุกข์และคำชี้แจงตามประเด็นที่กำหนดให้โดยชัดแจ้งและครบถ้วน พร้อมส่งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง และหลักฐานการรับทราบหรือควรได้รับทราบเหตุของการร้องทุกข์ โดยจัดทำสำเนาคำแก้คำร้องทุกข์ สำเนาคำชี้แจงและสำเนาพยานหลักฐานตามจำนวนที่กรรมการเจ้าของสำนวนกำหนดยื่นภายในระยะเวลาที่กำหนด^{๔๘}

^{๔๗}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๔๔.

^{๔๘}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๔๕.

๒๘ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

(๓) กรณีที่กรรมการเจ้าของสำนวนเห็นว่า คำแก้คำร้องทุกข์ หรือคำชี้แจงของคู่กรณีในการร้องทุกข์หรือพยานหลักฐานที่ส่งมาให้ยังไม่ครบถ้วนหรือชัดเจนเพียงพอ ให้ส่งให้คู่กรณีในการร้องทุกข์แก้ไขเพิ่มเติม คำแก้คำร้องทุกข์หรือจัดทำคำชี้แจงเพิ่มเติม หรือส่งพยานหลักฐานเพิ่มให้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด^{๔๙}

(๔) กรณีคู่กรณีในการร้องทุกข์มิได้จัดทำคำแก้คำร้องทุกข์และคำชี้แจงตามประเด็นที่กำหนดให้ชัดเจน พร้อมทั้งพยานหลักฐานยื่นต่อ กรรมการเจ้าของสำนวนในระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าคู่กรณีในการร้องทุกข์ยอมรับข้อเท็จจริงตามข้อร้องทุกข์ของผู้ร้องทุกข์ และให้กรรมการเจ้าของสำนวนพิจารณาดำเนินการต่อไปตามที่เป็นการยุติธรรม^{๕๐}

๑) การบันทึกสรุปสำนวนของกรรมการเจ้าของสำนวน^{๕๑}

เมื่อกรรมการเจ้าของสำนวนเห็นว่าสามารถวินิจฉัยร้องทุกข์ได้จากข้อเท็จจริงในคำร้องทุกข์นั้น โดยไม่ต้องดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงอีก หรือเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ได้มาจากคำแก้คำร้องทุกข์ เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการแสวงหาเพิ่มเติม (ถ้ามี) เพียงพอต่อการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์นั้นแล้ว ให้กรรมการเจ้าของสำนวนทำบันทึกของกรรมการเจ้าของสำนวนสรุปเสนอองค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

^{๔๙} กฏ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๔๖.

^{๕๐} กฏ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๔๗.

^{๕๑} สำนักงาน ก.พ.(๒๕๕๔). รายงานการติดตามการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยอุทธรณ์และคำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของ ก.พ.ค.หน้า ๕๖-๕๗.

บันทึกสรุปสำนวนอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(๑) ชื่อผู้ร้องทุกข์และคู่กรณีในการร้องทุกข์

(๒) สรุปคำร้องทุกข์

(๓) สรุปคำแก้คำร้องทุกข์ (ถ้ามี)

(๔) สรุปข้อเท็จจริงที่กรรมการเจ้าของสำนวนแสวงหาเพิ่มเติม

(ถ้ามี)

(๕) ประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง

(๖) ความเห็นของกรรมการเจ้าของสำนวนเกี่ยวกับประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยและคำขอของผู้ร้องทุกข์

กรรมการเจ้าของสำนวนต้องเสนอบันทึกสรุปสำนวน และสำนวนพร้อมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดให้องค์คณะวินิจฉัยทำการพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

๓) การพิจารณาวินิจฉัยขององค์คณะวินิจฉัย

(๑) เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้พิจารณาทันทีสรุปสำนวนของกรรมการเจ้าของสำนวนแล้ว หากเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ได้มายังไม่เพียงพอหรือมีข้อที่ควรปรับปรุง ก็ให้กรรมการเจ้าของสำนวนรับไปดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หรือดำเนินการปรับปรุงตามความเห็นขององค์คณะวินิจฉัยแล้วนำผลการดำเนินการเสนอให้องค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณาอีกครั้ง หากองค์คณะวินิจฉัยพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ได้มาเพียงพอต่อการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์นั้นได้ ก็ดำเนินการต่อไป^{๕๑}

(๒) การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ ให้องค์คณะวินิจฉัยจัดให้มีการประชุมพิจารณาเรื่องร้องทุกข์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง เพื่อให้ผู้ร้องทุกข์

^{๕๑}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๐.

๓๐ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบับน้ท้รฐศกฐรทลว้รณ พ.ศ. ๒๕๕๑

หรือคู่กรณีในการร้องทุกข์มีโอกาสมາแถลงด้วยวาจาต่อหน้าองค์คณะวินิจฉัย เว้นแต่ในกรณีที่องค์คณะวินิจฉัยเห็นว่าเรื่องร้องทุกข์นั้นมีข้อเท็จจริงชัดเจนเพียงพอต่อการพิจารณาวินิจฉัยแล้วหรือมีข้อเท็จจริงและประเด็นวินิจฉัยไม่ซับซ้อน และการมาแถลงด้วยวาจาไม่จำเป็นแก่การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์จะห้งตการแถลงด้วยวาจาเสียก็ได้^{๕๓}

(๓) กรณีที่มีการประชุมและให้มีการแถลง เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้กำหนดวันประชุมพิจารณาเรื่องร้องทุกข์แล้วให้กรรมการเจ้าของสำนวนแจ้งกำหนดวันประชุมพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ พร้อมทั้งส่งสรุปคำร้องทุกข์และสรุปคำแก้คำร้องทุกข์ ตลอดจนสรุปข้อเท็จจริงที่กรรมการเจ้าของสำนวนแสวงหาเพิ่มเติม (ถ้ามี) ให้แก่คู่กรณีทราบล่วงหน้าก่อนวันประชุมพิจารณาไม่น้อยกว่า ๗ วัน เพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้แถลงสรุปคำร้องทุกข์และคำแก้คำร้องทุกข์ของตน ซึ่งคู่กรณีจะไม่มาในวันประชุมพิจารณาก็ได้ หากผู้ร้องทุกข์หรือคู่กรณีในการร้องทุกข์ไม่มาในวันประชุมพิจารณาก็ให้พิจารณาลับหลังไปได้ และบันทึกไว้เป็นหลักฐาน^{๕๔}

(๔) การประชุมพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ เมื่อเริ่มการประชุมให้กรรมการเจ้าของสำนวนเสนอสรุปข้อเท็จจริงและประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยแล้วให้ผู้ร้องทุกข์และคู่กรณีในการร้องทุกข์แถลงด้วยวาจาเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัย ซึ่งคำแถลงด้วยวาจาของผู้ร้องทุกข์และคู่กรณีในการร้องทุกข์ต้องกระชับและอยู่ในประเด็น โดยไม่อาจยกข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอื่นนอกจากที่ปรากฏในคำร้องทุกข์และคำแก้คำร้องทุกข์เท่านั้น^{๕๕}

^{๕๓}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๑ วรรคหนึ่ง.

^{๕๔}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๑ วรรคสอง.

^{๕๕}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๒.

๔) การทำคำวินิจฉัย

ในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์
ดังนี้^{๕๖}

(๑) ไม่รับเรื่องร้องทุกข์

(๒) ยกคำร้องทุกข์

(๓) ให้แก้ไขหรือยกเลิกคำสั่ง และให้เยียวยาความเสียหายให้
ผู้ร้องทุกข์หรือให้ดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมตาม
ระเบียบที่ ก.พ.ค.กำหนด

คำวินิจฉัยขององค์คณะวินิจฉัยให้นำเสนอ ก.พ.ค.เพื่อพิจารณา
เมื่อ ก.พ.ค. มีความเห็นประการใด ให้องค์คณะวินิจฉัยดำเนินการเพื่อให้มี
คำวินิจฉัยของ ก.พ.ค.ต่อไป^{๕๗}

การเยียวยาความเสียหาย

ในกรณีที่องค์คณะวินิจฉัยพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์แล้ว
เห็นสมควรให้มีการเยียวยาแก่ผู้ร้องทุกข์ ให้ดำเนินการตามข้อ ๒๖ แห่งกฎ
ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๕๕๑

ระยะเวลาพิจารณาการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์

การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ที่ร้องต่อ ก.พ.ค.ให้องค์คณะ
วินิจฉัยดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันได้รับคำร้องทุกข์
ถ้ามีความจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเวลาดังกล่าวได้ ให้ขยาย
เวลาได้อีก ๒ ครั้ง ๆ ละ ไม่เกิน ๓๐ วัน โดยให้บันทึกเหตุผลความจำเป็นไว้

^{๕๖}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๓.

^{๕๗}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑ และแก้ไขเพิ่มเติม,
ข้อ ๕๔ วรรคสอง.

**๓๒ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบับนทราชากรพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑**

ด้วย แต่ถ้ายาวเวลาแล้วก็ยังไม่แล้วเสร็จ ให้ประธาน ก.พ.ค.พิจารณา กำหนดมาตรการที่จะให้การพิจารณาวินิจฉัยแล้วเสร็จโดยเร็ว และบันทึกไว้ เป็นหลักฐาน^{๕๘}

การแจ้งคำวินิจฉัย

เมื่อได้วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ และรายงาน ก.พ.ค.รวมทั้งได้แก้ไข ปรับปรุงคำวินิจฉัยตามความเห็นของ ก.พ.ค.แล้วให้แจ้งคู่กรณีทราบเป็น หนังสือโดยเร็ว^{๕๙}

ผลคำวินิจฉัย^{๖๐}

- (๑) คำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของ ก.พ.ค.ให้เป็นที่สุด
- (๒) ในกรณีที่ผู้ร้องทุกข์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ ผู้ร้องทุกข์มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองชั้นต้น ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองต่อไปได้

การบังคับตามคำวินิจฉัย^{๖๑}

คำวินิจฉัยร้องทุกข์ให้ผูกพันคู่กรณีในการร้องทุกข์และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องปฏิบัติตาม ดังนี้

- (๑) ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำวินิจฉัย
- (๒) ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยในโอกาสแรกที่สามารถทำได้ นับแต่ได้รับคำวินิจฉัย

^{๕๘} กฏ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑ และแก้ไขเพิ่มเติม, ข้อ ๕๕.

^{๕๙} กฏ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๖ วรรคหนึ่ง.

^{๖๐} กฏ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๕๖.

^{๖๑} กฏ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, และแก้ไขเพิ่มเติม, ข้อ ๕๗.

การถอนคำร้องทุกข์^{๒๒}

ผู้ร้องทุกข์อาจถอนคำร้องทุกข์ที่ยื่นไว้แล้วในเวลาใด ๆ ก่อนที่ผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์จะมีคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดในเรื่องร้องทุกข์นั้น

วิธีถอนคำร้องทุกข์ มี ๒ วิธี คือ

(๑) ขอลถอนคำร้องทุกข์โดยทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ร้องทุกข์

(๒) ขอลถอนคำร้องทุกข์ด้วยวาจาต่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ ให้ผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์บันทึกไว้ และให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

เมื่อมีการถอนคำร้องทุกข์ ให้ผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์อนุญาต และสั่งจำหน่ายคำร้องทุกข์ออกจากสารบบ

การยื่นหรือขยายระยะเวลา

ระยะเวลาตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค.นี้ เมื่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นสมควร หรือเมื่อคู่กรณีมีคำขอ ผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ มีอำนาจขยายหรือยื่นระยะเวลาได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม^{๒๓}

การนับระยะเวลา

การนับระยะเวลาตามกฎหมาย ก.พ.ค.นี้ สำหรับเวลาเริ่มต้นให้นับวันถัดจากวันแรกแห่งเวลานั้น เป็นวันเริ่มนับระยะเวลา ส่วนเวลาสิ้นสุด ถ้าว้น

^{๒๒}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๑๔.

^{๒๓}กฎ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๑๗.

๓๔ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

สุดท้ายแห่งระยะเวลาตรงกับวันหยุดราชการให้นับวันเริ่มเปิดทำการใหม่
เป็นวันสุดท้ายแห่งระยะเวลา^{๒๔}

บทสรุป

สิทธิในการร้องทุกข์ เป็นการให้สิทธิบุคคลตามแนวความคิดของ หลักการบริหารงานบุคคลที่ว่าในองค์การต่าง ๆ ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ จะมี ผู้บริหารที่มีความสามารถหรือประสิทธิภาพเพียงใดก็ตามก็ไม่สามารถที่จะ บริหาร หรือควบคุมดูแลบุคคลในองค์การให้ได้รับความสุข ความพอใจได้ เท่าเทียมกันทุกคน เพราะแต่ละคนก็มีสภาพจิตใจ ความรู้สึก หรือ ความต้องการแตกต่างกัน เมื่อบุคคลในองค์การเกิดความรู้สึกไม่พอใจ หรือ เห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมในเรื่องใดก็ตาม ผลการปฏิบัติงานของ บุคคลนั้นย่อมจะตกต่ำลง ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์การโดย ส่วนรวมได้ จึงได้มีการกำหนดวิธีการให้บุคคลในองค์การได้ระบายความรู้สึก คับข้องใจ หรือความรู้สึกไม่พอใจ เพื่อเป็นข้อมูลให้ฝ่ายบริหารนำมาพิจารณา ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ และให้ฝ่ายบริหารได้สำรวจแก้ไขความบกพร่อง ของตนในเรื่องต่าง ๆ ด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างฝ่าย บริหารและบุคคลในหน่วยงาน ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

การร้องทุกข์ของข้าราชการพลเรือน ตามกฎหมายข้าราชการ พลเรือนนี้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ เพื่อให้หลักประกันแก่ ข้าราชการ ฉะนั้น หากเรามีระบบขบวนการร้องทุกข์ที่เป็นธรรม เหมาะสม แล้ว ก็จะช่วยให้มีหลักประกันความเป็นธรรมแก่ข้าราชการอย่างแท้จริง

^{๒๔} กฏ ก.พ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑, ข้อ ๑๘.

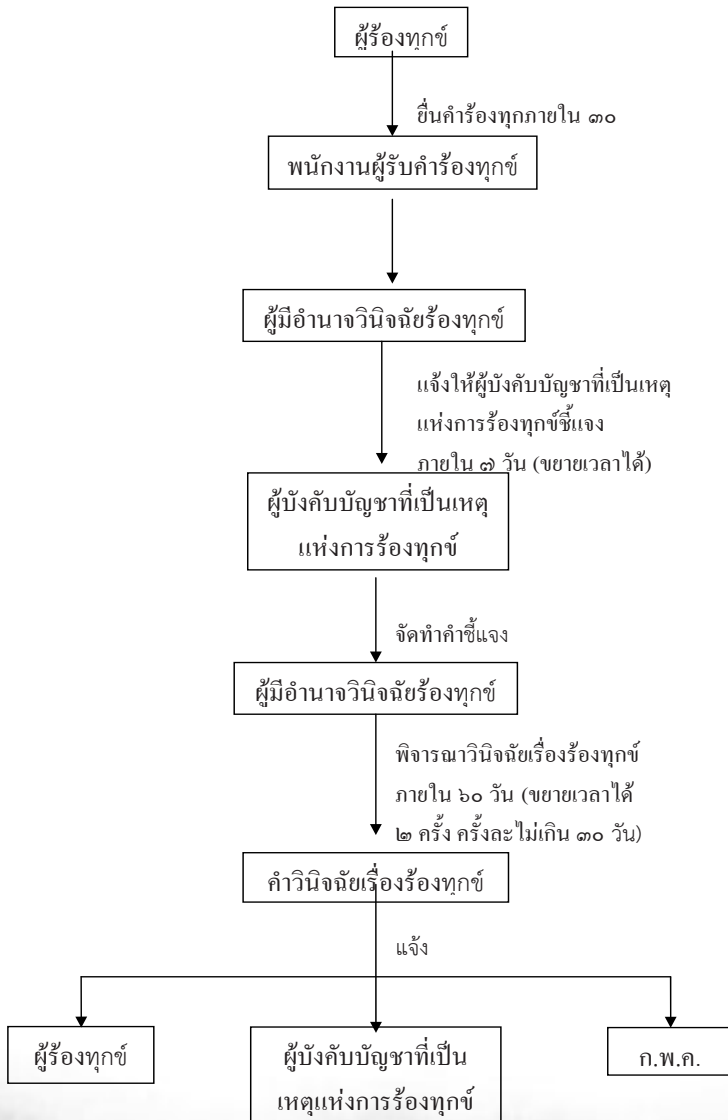
บรรณานุกรม

- ประวีณ ฅ นคร. (๒๕๕๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๕๑ พร้อมด้วยสรุปลสาระสำคัญและอธิบายรายมาตรา. กรุงเทพฯ : สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- สุธาทิพย์ นาคาบดี. (๒๕๓๖). การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษข้าราชการพลเรือน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักงาน ก.พ.(๒๕๕๔). รายงานการติดตามการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยอุทธรณ์และคำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของ ก.พ.ค. กรุงเทพฯ : สำนักงาน ก.พ.

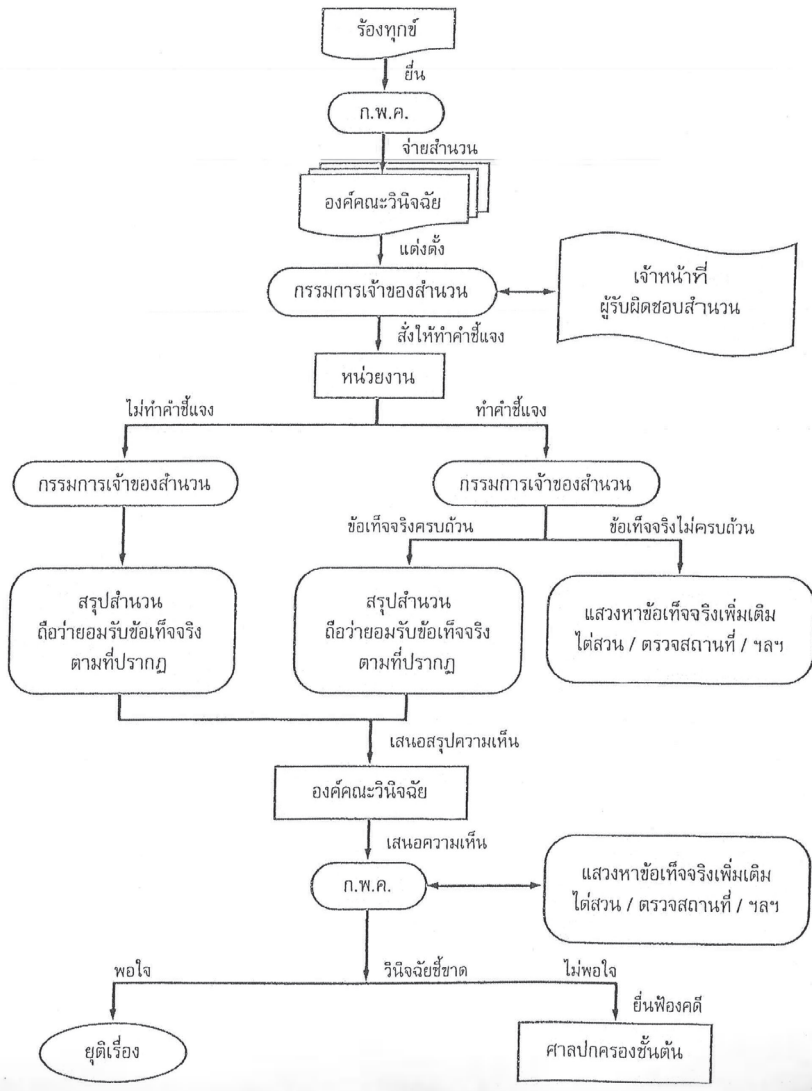

๓๖ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระเบียบกระทรวงการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

แผนผังขั้นตอนการปฏิบัติในการดำเนินการพิจารณา และวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์

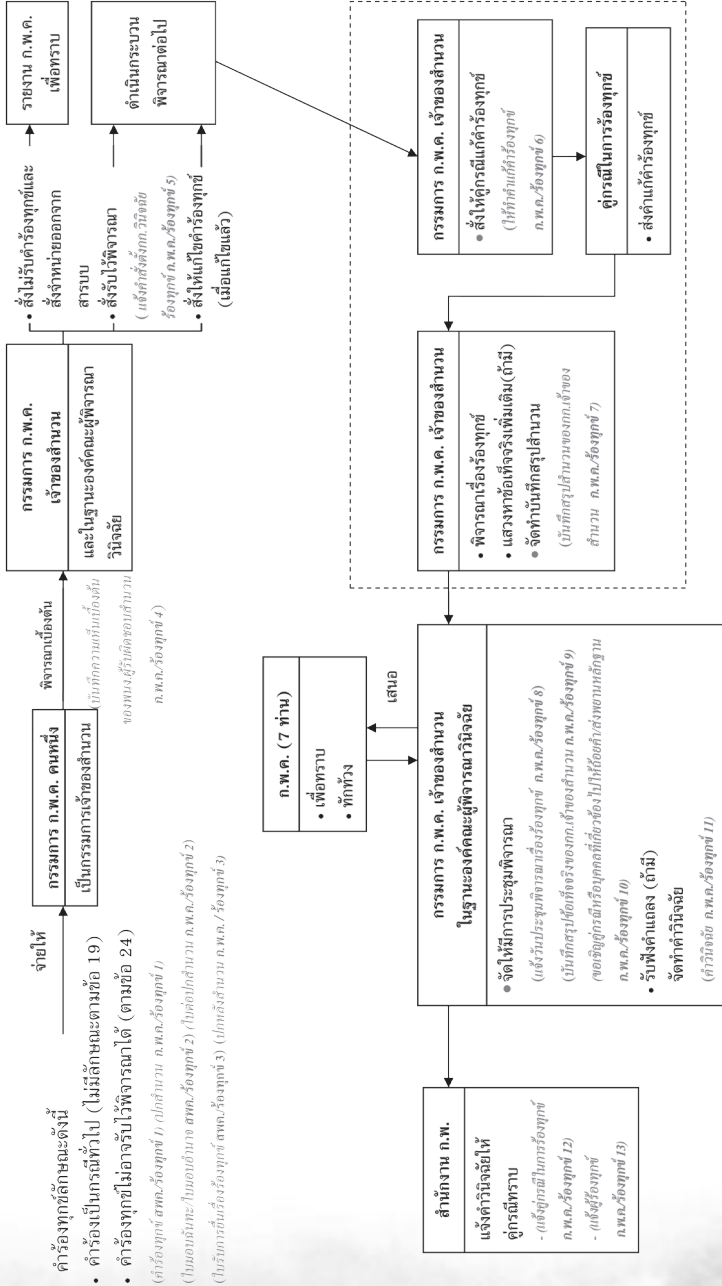

กระบวนการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ของ ก.พ.ค.

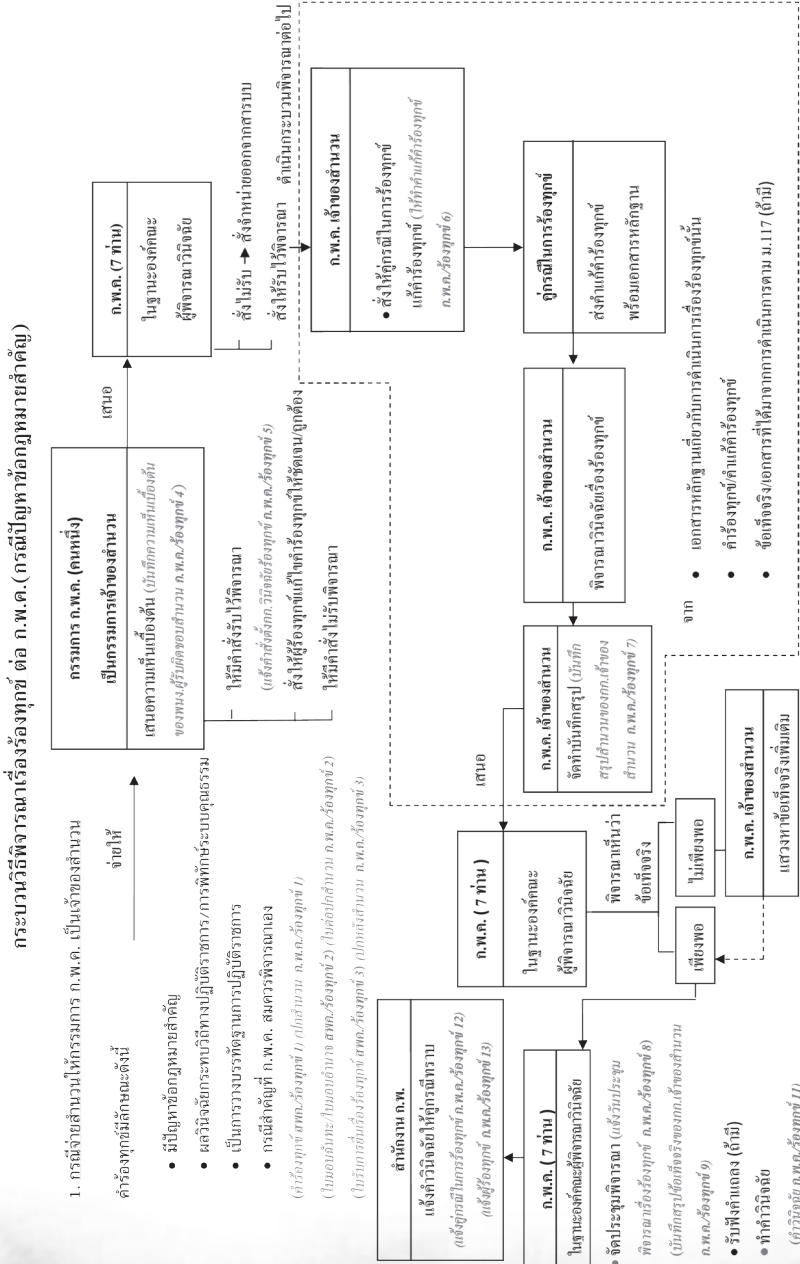

กระบวนการวินิจฉัยการร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค. (กรณีทั่วไป)

๔๐ การร้องทุกข์ตามกฎหมาย
ระบับน้กัรราชกรพลวเรื่อน พ.ศ. ๒๕๕๒

คณะผู้จัดทำ

บรรณาธิการบริหาร

นายทรงชนะ วิชัยธนพัฒน์ ผู้อำนวยการสถาบันดำรงราชานุภาพ

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

นางสุกานดา วรเชษฐบัญชา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายและแผน

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายอภิชัย ชัยชมภู ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและบริหารจัดการความรู้

กองบรรณาธิการ

นางวันเพ็ญ ทรงวิวัฒน์ นางฉวีรมล เกิดแก้ว

นางกาญจนา แจ่มมินทร์ น.ส.สุพัตรา บุญถึง

ศิลปกรรม/จัดทำรูปเล่ม

นางสาวอัจฉนา เตชะพันธุ์

ส่วนพัฒนาและบริหารจัดการความรู้ สถาบันดำรงราชานุภาพ
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย โทร. ๐-๒๒๒๑-๕๙๕๘, ๕๐๕๕๖ (สื่อสาร สป.มท.)

“บทความหรือข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในเอกสารความรู้ สดร.
เป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
สถาบันดำรงราชานุภาพและกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย”

พืชมพ์ที่ บริษัท บพืชมการพืชมพ์ จำกัด 70 ถ.ราชบพืชม แขวงวัดราชบพืชม เขตพระนคร กทม. 10200
โทร. 0-2222-5555, 0-221-9781 โทรสาร 0-2221-6433 นายยอดยั้ง โสภณ ผู้พืชมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. 2556
E-mail Address : borpitt@hotmail.co.th

